zalige heilige herinnering moet ons zelf, moet ons persoonlijk als getuigen van het vernieuwde, verjongde, geheiligde leven doen optreden, om nu niet meer het rijk Gods te *zoeken*, maar het te *bezitten*, er in te wonen, er steeds in te zijn, en er niet minder heen te lokken al wat onder de bereiking van ons woord valt. De Apostelen en de getuigen op den Pinksterdag voor nu twintig eeuwen waren op weg naar het volzalig Koninkrijk, en het ontsloot zich voor hen, en met al hun geestelijke volgelingen zijn ze er in thuis gebracht. Dankbaar genieten ook wij van wat hen verrijkte, daar 't ook onze geestelijke schat is, doch voor ons, als nu in het Koninkrijk inzijnde en in het nieuw leven inlevende, is thans alle twijfel buitengeworpen, en ons innerlijk leven een zielsleven in den Heere.

Dr. A. K.

„Of àl het volk des Heeren Profeten waren".

> Doch Mozes zeide tot hen: Zijt gij voor mij ijverende? Och of al het volk des Heeren profeten waren, dat de Heere zijnen Geest over hen gave!
> Numeri XI: 29.

Mozes stond geestelijk op hooger standpunt, dan het volk, waarover God hem de zorge had toevertrouwd. Mozes was de uitverkorene Gods, die door zijn Zender met eenig-rijke gaven gesierd was. Hij stond niet gelijk met de overige kinderen zijns volks, maar verre er boven. Hij wist, dat hij door zijn God als geheel eenig Profeet tot de leiding van 's Heeren volk was geroepen. Dit *was* niet slechts zoo, maar God had 't hem betuigd en verzekerd dat het zoo blijken zou. Hij stond immers boven Aäron. En Mozes zelf was zich hiervan zoo stellig en klaar bewust, dat hij niet aarzelde het ten aanhoore van geheel het volk uit te spreken: »Och of àl het Volk profeten waren, dat de Heere zijn Geest over hen gave!"

Er heerscht alzoo bij Mozes geen twijfel of onzekerheid. Hij was innerlijk geheel doordrongen van de aangrijpende waarheid, dat hij geestelijk hooger stond dan geheel zijn omgeving. Voor een zeker deel ook Aäron, maar in voller zin was Mozes alleen de van God uitverkoren hervormer van zijn volk. Het besef van in geheel exceptioneelen zin een Profeet des Heeren te zijn, was hem diep in de ziel gegleden. Hij was er zich klaar en helder bewust van, dat hem ten deele was gevallen, wat aan geheel het overige volk onthouden was. Hij ontving die innerlijke bewerking van den geest, die straks aan geheel een reeks profeten, doch slechts voor een beperkt aandeel was geschonken. Mozes beheerschte de geestelijke positie geheel. Die geestelijk-profetische aangrijping greep bij Mozes niet, gelijk bij de latere profeten, slechts deelsgewijs plaats, maar beheerschte zijn geest geheel en al en stempelde geheel de positie waarin hij eenerzijds tegenover zijn God en anderzijds tegenover het volk verkeerde. Hem werd geopenbaard wat voor ieder ander geheim bleef. Hij doorzag in helder beeld wat de geestelijke toestand van het volk was, gelijk God het aanschouwde. Er was voor Mozes tusschen hetgeen feitelijk bestond en nu pas plaats greep, geen beduidend onderscheid. Terwijl de geheele schare van de realiteit der dingen niet anders dan de gebroken gestalte en de verbleekte gedaante opving, stond voor Mozes de realiteit, gelijk God ze zag, in klare gestalte. Hij was Profeet, hij gevoelde zich als Profeet, en in den rijkdom van inzicht, die hierdoor zijn deel werd, vond hij zich zoo verre boven de gewone kinderen van het volk verheven, dat hij een oogenblik den stillen wensch in zich voelde opkomen, of dat klare, heldere inzicht in den toestand, niet alleen *zijn* deel mocht zijn, maar als een gave Gods aan al de kinderen des volks mocht gegund zijn. »Och, *of al 't volk des Heeren* Profeten waren!«

——

Feitelijk stond 't derhalve voor Mozes vast, dat over heel 't volk van Israel een geestelijke nevel hing, die aller inzicht in de heilige toekomst verdonkerde; een nevel, die in 't eind der dagen bij de opstanding der gezaligden zou worden opgeklaard, maar die voorshands nog als straf op 't volk moest blijven drukken. Eens, als de eeuwigheid intrad, zou de jammerlijke band met het zondig verleden voor Gods uitverkorenen worden verbroken, maar zoolang het uit den val geboren heden nog voortduurde, kon en mocht dit geen ongerepte existentie zijn, maar moest de val er in nawerken, en kon alleen door een geheel bijzondere genade Gods bij een enkel persoon en voor geringen tijd de bittere vloek, die na den val ontsproot, worden weggenomen.

Wat aan Mozes te beurt viel was dan ook geen uitzondering, die vanzelf voortsproot uit zijn persoon. In niets toch komt eenige reden uit, waarom Mozes een hooger persoon zou geweest zijn, dan zijn tijdgenooten en medebelijders. In zijn hoedanigheid als uit Adam gesproten mensch, deelde Mozes niets slechts ten deele, maar geheel in de bittere gevolgen, die uit den vloek over ons menschelijk geslacht waren gekomen. Als mensch stond alzoo Mozes met alle nakroost van den gevallen Adam gelijk, en hetgeen hem door zijn God verleend werd, om een geheel eigene en afzonderlijke positie onder Israel, en, met het oog op wat straks komen zou, mag men wel zeggen, in geheel ons menschelijk geslacht in te nemen, kon niet anders zijn dan het uitvloeisel van *een wonder*, dat God in hem wrocht. Het volle, klare inzicht in den door God beschikten loop der dingen was iets, dat niet uit Mozes opkwam, maar op geheel wondere wijze door God in hem geprent werd. Wat Mozes hierin ontving, was een geheel exceptioneele geestelijke gave, die niet uit hem zelf opkwam, maar door God in hem geprent werd, en die aan niemand door hem kon worden medegedeeld.

——

Dat Mozes zich door het bezit van deze geheel eenige gave rijk en gelukkig gevoelde, behoeft wel geen nader betoog, en alleszins begrijpelijk is het, dat deze geheel eenige gave die hem was toebedeeld, hem bijna verlegen maakte. Maar toch gevoelde hij zich niet als uit zichzelf boven al zijn tijdgenooten staande, maar als met hen één, en eenigliik door Goddelijke beschikking in rangorde en roeping boven hen verheven. Dit nu kon begrijpelijkerwijs Mozes soms drukken. Het verhief hem boven alle zijn tijdgenooten, en gaf hem een geheel eenige, hoogere levenspositie, [maar juist daarom kon het niet anders of Mozes moest zich door die geheel eenige gunste van zijn God, als hij op zijn tijdgenooten nederzag, gedrukt gevoelen. De hooge positie die hij innam, was niet vrucht van een rijkere studie of omvangrijker werkzaamheid, maar eeniglijk en uitsluitend van een geheel eenige gunste, die hem van zijn God was toebedeeld, en toebedeeld niet hem ten goede, en om hem rijker en gelukkiger te maken, maar om als dienstknecht des Heeren de zaak van zijn volk te dienen, en dat volk een hoogere positie te doen innemen. Het moest Mozes dan ook drukken, steeds klaarlijk in te zien, hoe hij de hem verleende bijzondere gaven voor de redding van zijn volk zou kunnen aanwenden. Het was hem niet om zichzelf te doen, als hij telkens weer indacht, hoe hij die zoo overrijke gaven ten nutte van zijn volk zou kunnen aanwenden. Het was Mozes niet om eigen verheffing, maar om de eere van zijn God en om de redding van zijn volk te doen, en juist daarom kon het hem dan ook zoo spannen, dat het volk weigerde voor de macht van zijn woord te zwichten, en veelszins door afkeering van God in zijn ongeloof verhardde. En dit nu juist deed de vraag bij Mozes opkomen, waarom wat God in hem persoonlijk werkte, niet ook in 't hart van zijn volk *kon* worden ingegrift. Waarom, zoo vroeg hij zich af, zijn mij alleen, en ten deele ook aan Aäron, zoo rijke gaven toebedeeld, en waarom schonk Jehova gelijke gaven des geloofs niet ook aan het volk zelf op uitgebreide schaal. »Och, of àl 't volk profeten waren, dat Jehova zijn Geest over hen gave!"

——

Er zijn twee zijden aan dit machtig pleidooi. Tegenover den val in het Paradijs, die onder het volk van Israël zoo ontzettend nawerkte, moest redding dagen. Die redding zou in den Christus zich aandienen, maar wat in Christus de verlossing zou aanbrengen, moest in het te redden volk door een dorst naar heil gewekt worden, en dit kon alleen opkomen in Gods uitverkorenen. Van een redding ten eeuwigen leven van allen die uit vrouwen geboren zijn, was geen sprake. Reeds de Zondvloed had 't zoo geheel anders getoond, en de stellige aanzegging van den Christus dat er velen geroepen waren, doch slechts weinigen uitverkoren, sloot van zelf elke gedachte van een alomvattende toebrenging ten eeuwigen leven geheel uit. En wat nog sterker spreekt, zij die dan ten eeuwigen leven geroepen en voorbestemd zijn, treden niet van kindsbeen af op als heiligen, maar vaak eerst als diepgevallen zondaars die eerst later door wondere genade worden gered. David is en blijft hier altoos het beheerschende type. Dieper vallen dan hij kon men bijna niet, en een daarna desniettemin hooger verheven worden, was ondenkbaar. En toch moet Mozes bede, »Och, of àl 't volk profeten waren" ook de ons bezielende roepstem worden. Het zijn niet eeniglijk de vroeg-vromen die ten leven ingaan, ook diepgevallenen kunnen door den Heere ten eeuwigen leven verkoren zijn. De uitslag is Gods. Bij den gang door het leven moet echter onze bede en onze zielsbegeerte zich naar heel onze omgeving uitstrekken. Omdat iemand diep viel, mogen we hem niet van ons stooten. Bekeering blijft steeds mogelijk, en het is hierop dat ook onzerzijds voor heel onze omgeving moet worden aangedrongen, eerst door ons voorbeeld, dan door onze bezielende roepstem en ten slotte door den ernst van ons gebed.

Dr. A. K.

Amsterdam, 14 Mei 1920.

Voorzoover thans reeds in de besluiten van Kerkeraden en Classen de geesten openbaar worden, blijkt, dat wel degelijk de overtuiging leeft, dat een uitbreiding onzer belijdenisschriften met het oog op de ernstige vraagstukken, die in onzen tijd aan de orde zijn gekomen, noodzakelijk wordt geacht.

Er kan over die noodzakelijkheid zelf dan ook nauwelijks verschil van gevoelen bestaan,

De Kerk als pilaar en vastigheid der waarheid Gods is geroepen de waarheid Gods te belijden en uit te spreken, niet alleen als getuigenis in de wereld, maar ook om het opkomend geslacht te onderwijzen.

Die roeping nu kan de Kerk niet vervullen door alleen te handhaven en over te nemen, wat de Christelijke Kerk in het algemeen en onze Gereformeerde Kerken in het bijzonder als hare belijdenis hebben uitgesproken. De belijdenis toch draagt altoos een antithetisch karakter. Ze ontstaat door worsteling en strijd met dwalingen en ketterijen. Elk dogma, Prof. Doumergue heef het eens terecht gezegd, is een degen met een fijn geslepen punt. Het is een wapen van aanval en verdediging tegelijk. Het keert zijn spits altijd tegen den vijand, die de waarheid Gods wil belagen. Er is dan ook niet één stuk der belijdenis, dat niet aan strijd met de dwaling haar oorsprong dankt.

Of wil men liever, de wijze, waarop de Heilige Geest de Kerk steeds dieper in alle waarheid leidt, is dat Hij daartoe de tegenstelling met de dwaling gebruikt. Reeds bij de eerste belijdenis, die de Apostelen bij monde van Petrus aangaande Christus hebben afgelegd, is het aldus gegaan. Christus begint met aan zijne discipelen te vragen: Wie zeggen de menschen, dat ik de Zoon des menschen ben? En eerst wanneer zij daarop geantwoord hebben, stelt Hij nu de vraag aan hen persoonlijk: *Maar gij, wie zegt gij, dat ik ben?* en lokt daarmede de belijdenis van den Apostel Petrus uit, die daarom de Rotsman genaamd wordt, waarop Christus zijne gemeente zal bouwen. En zoolang de gemeente aan deze belijdenis vasthoudt, zullen de poorten der hel haar niet overweldigen. Zoo nu, als bij de eerste belijdenis, is het steeds in de Kerk gegaan. Het is door de tegenstelling met »wat de menschen zeggen", dat de Kerk tot de klare en duidelijke belijdenis is gekomen van haar eigen geloof. Wat nog onbewust en als in windselen wegschool, werd door den strijd met de ketterij tot bewust geloofsbezit der gemeente. Heel de belijdenis der Kerk is nooit anders geweest dan een handhaven van de waarheid Gods tegenover de aanvallen van Satan.

Maar daaruit volgt dan ook van zelf, dat de taak der Kerk om te belijden nooit afgeloopen is in deze aardsche bedeeling. Satan toch geeft den strijd nooit op. Afgeslagen op het eene punt, richt hij zijn aanval terstond op een ander. En zoo zal het doorgaan, totdat Christus zal wederkomen, de macht van Satan voor goed breken zal en daarmede aan de dwaling een einde zal maken.

Nu heeft de Kerk de winste die elke strijd met de dwaling haar bracht, te boeken in haar belijdenis. Dat is haar heilig bezit. En ze heeft dit erfdeel onverzwakt en onvervalscht te bewaren. Maar een Kerk, die daartoe zich beperkt, zou haar Goddelijke roeping niet verstaan. Ze heeft den strijd voor de waarheid Gods te voeren ook tegen de dwalingen van onze eeuw en dit geslacht. En ze moet dit zoo doen, dat ze niet alleen deze dwalingen veroordeelt, maar dat ze de waarheid Gods klaarder en duidelijker uitspreekt dan te voren. Doet ze dit niet, dan wordt ze aan haar roeping ontrouw en is zelf oorzaak, dat deze dwaling steeds meer in haar eigen kring veld wint.

Het droefste voorbeeld daarvan levert wel de historie der oude Christelijke Kerk. Toen de eerste groote aanval van Satan geschiedde op de Godheid van Christus, heeft de Kerk geen oogenblik geaarzeld maar op haar oecumenische Synodes de leer van Arius veroordeeld en de Godheid van Christus gehandhaafd. Aan dien strijd is het dan ook te danken, dat deze belijdenis het gemeen goed van alle Christelijke Kerken is geworden en dat niet één Kerk, die nog den naam van Christelijke Kerk waard is, niet aan deze belijdenis vast houdt. Maar toen daarna de tweede groote dogmatische strijd ontstond in de Westersche Kerk over het soteriologische dogma, of wil men over de zaligmakende genade Gods en de werking des Heiligen Geestes, — de strijd tusschen Pelagius en Augustinus — heeft de Kerk daarover in haar belijdenis geen uitspraak gedaan. Pelagius zelf is wel veroordeeld, maar een positieve uiteenzetting van dit leerstuk is door de Kerk in haar belijdenis niet gegeven. De drie geloofssommen, die de oude Kerk ons heeft overgeleverd, de Apostolische Geloofsbelijdenis, het symbool van Nicea en de zoogenaamde Geloofsbelijdenis van Athanasius, hoe rijk ook aan inhoud waar het de belijdenis van de Drieënheid en van Christus' persoon betreft, geven voor het soteriologische dogma zoo goed als niets. De kostelijke arbeid door Augustinus verricht om dit stuk der waarheid te verdedigen, uiteen te zetten en het volle licht van Gods Woord daarop te laten schijnen, heeft voor de Geloofsbelijdenis der Kerk geen vrucht gedragen. Geen oecumenisch concilie heeft de vrucht van dien strijd in een Geloofssymbool ondergebracht En het droeve gevolg daarvan is geweest, dat de macht der dwaling op dit punt niet is overwonnen; dat het Pelagianisme, zij het dan ook in verkapten vorm, toch weer in de Kerk binnen sloop en eindelijk de overwinning heeft behaald. En de schuld daarvan ligt bij de Kerk zelf, die haar plicht om de waarheid Gods te belijden, toen niet heeft volbracht, maar zich tevreden heeft gesteld met alleen te behouden wat men reeds verworven had.

Deze ernstige les nu moge ook voor onze Kerken niet te loor gaan. De belijdenis, die we bezitten, is kostelijk en aan deze belijdenis zelf klemmen we ons met beide handen vast, wanneer men haar ons zou willen ontrooven. Er is niet een stuk van de waarheid Gods, dat in dezer belijdenis beleden wordt, dat we zouden mogen prijsgeven. In dat opzicht blijven we getrouw aan den wensch door de buitenlandsche Godgeleerden op de Synode te Dordrecht uitgesproken, dat onze Kerken in Nederland deze belijdenis ongeschonden zouden bewaren tot de wederkomst van Christus. Niet alsof deze belijdenis wat den *vorm* betreft niet voor verbetering vatbaar zou zijn en alsof hetgeen daarin als waarheid beleden wordt, niet nog klaarder en volledíger kan worden uitgedrukt. Onze Vaderen zelf hebben in Dordt wel getoond, dat zij die opvatting van de Confessie niet hadden, toen zij den tekst der Confessie aan een zeer nauwkeurige revisie hebben onderworpen en op de punten, waarover de controvers met de Remonstranten liep, een nadere verklaring en toelichting hebben gegeven van wat onze Confessie bedoelde. Een onfeilbare belijdenis bezitten we niet; gelijk elk menschenwerk is ook zij onvolkomen en gebrekkig. Maar de waarheden, die in onze Confessie worden beleden, zijn ook naar onze overtuiging zoo gegrond op Gods Woord, zoo de rijpe vrucht van de leiding des Heiligen Geestes, dat we daaraan onverzwakt willen vasthouden.

Maar even beslist als we dit uitspreken, dient ook te worden ingezien dat we met deze belijdenis er niet zijn. Evenmin als onze Gereformeerde Kerken in de 16 eeuw zich tevreden hebben gesteld met de drie geloofsommen, waarin heel de Christelijke Kerk haar geloof uitspreekt, over te nemen en te handhaven, kunnen de Kerken van onze dagen volstaan met de belijdenis over te nemen, die nu drie eeuwen geleden is vastgesteld tegenover de dwalingen van dien tijd. Al wat onze Vaderen beleden hebben tegenover de Roomsche Kerk, tegenover de Anabaptisten, tegenover de Socinianen en tegenover de Remonstranten beamen we van harte. Het is een stuk van onze geloofsbelijdenis geworden, dat we niet kunnen noch willen missen. Maar we hebben er niet genoeg aan, waar we in onze dagen de strijd niet meer hebben te voeren met Anabaptisten, met Socinianen, met Remonstranten, maar met dwalingen, die eerst nu zijn opgekomen en die thans ons bedreigen.

Zelfs de opmerking, dat deze nieuwe dwalingen toch in den grond niet anders zijn dan de oude dwalingen in een nieuw kleed en dat bij elk dezer dwalingen wel is aan te wijzen, waar onze Belijdenis ze veroordeelt, houdt geen steek. Het Remonstrantisme was evenmin een geheel nieuwe leer; het wortelde in het semipelagianisme, en was in den grond niet anders dan een poging om in de Protestantsche Kerk Rome te doen herleven. Dat onze Confessie en Catechismus, mits goed opgevat, met dit Remonstrantisme onverzoenbaar waren, sprak dan ook wel van zelf. De Remonstranten, die weigerden de Confessie en Catechismus te onderteekenen, toonden dit zeer wel te beseffen. Toch heeft de Synode van Dordt zich niet bepaald tot het veroordeelen van de Remonstranten en het eenvoudig handhaven van de aloude belijdenis. De Synode van Dordt heeft volkomen terecht ingezien, dat tegenover deze dwaling de belijdenis der Kerk nog klaarder en duidelijker tot uitdrukking moest komen. En hetzelfde geldt ook van de dwalingen van onzen tijd. Er is niet een van deze dwalingen, waarvan niet kan worden aangewezen dat zij met onze Belijdenis, zooals die daar ligt, in strijd zijn. Maar daarmede is de Kerk niet van haar roeping af om tegenover deze dwalingen de waarheid Gods te belijden. Zij heeft dit evengoed te doen als de Synode van Dordt het deed, opdat elk misverstand, elke onklaarheid worde afgesneden.

Een dogmatische vraag.

Een onzer Gereformeerde jongelingsvereenigingen vraagt ons in de *Heraut* de vraag te beantwoorden, of de geloovigen na hun dood terstond naar den hemel gaan.

Het antwoord op deze vraag schijnt ons niet zoo moeilijk voor een Gereformeerde Jongelingsvereeniging, want het is te vinden in de 22e Zondagsafdeeling van onzen Catechismus, waar staat, dat de ziel der geloovigen na dit leven van stonden aan tot Christus, haar hoofd, zal opgenomen worden, en aangezien Christus in den hemel is, volgt daaruit, dat deze vraag in bevestigenden zin moet beantwoord worden.

Dit antwoord nu van onzen Catechismus is volkomen in overeenstemming met wat de Schrift ons leert, want de Schrift leert ons uitdrukkelijk, dat de zielen der geloovigen terstond na den dood met of bij Christus zullen zijn. Tot den moordenaar aan het Kruis werd gezegd: heden zult gij *met mij* in het Paradijs zijn. Paulus verlangde om ontbonden te worden en met Christus te zijn (Philip. 1 : 23) En Stephanus beveelt stervende zijn geest in de handen van Jezus (Hand. 7 : 59). En dat dit niet alleen bedoeld is van een geestelijke gemeenschap, maar van een plaatselijk zijn met Jezus, dus in den hemel, waarheen Christus na zijn hemelvaart is opgenomen, leert de Schrift ons in Openb. 6 : 8 en 7 : 9 waar staat, dat de zielen der martelaren zich bevinden onder het altaar voor den troon van God, d. w. z. in den hemel. Trouwens, hetzelfde wordt ons ook door den Apostel in Hebr. 12 : 22, 24 geleerd, waar de Apostel spreekt over het hemelsche Jeruzalem, de stad des levenden Gods, en daarna opsomt, wie nu in het hemelsche Jeruzalem gevonden worden, nl. de vele duizenden der engelen Gods, de Rechter over allen, de geesten der volmaakt rechtvaardigen en Jezus, de Middelaar des Nieuwen Testaments.

Geen gunst maar recht.

XVIX.

Dat het Koninklijk besluit van 1808 door Koning Lodewijk uitgevaardigd om de verhouding van den Staat en de Kerken te regelen, wat de kerkegoederen en predikantstractementen betreft, zich niet grondde op of zijn rechtskracht ontleende aan de besluiten van de Nationale Vergadering van 1798 zal thans wel duidelijk zijn. Noch in de Koninklijke verklaring, die aan dit Besluit voorafging, noch in de artikelen van dit besluit, noch in de ministerieele correspondenties over dit besluit met den Koning gevoerd, wordt over de besluiten der Nationale vergadering ook maar met een woord gerept.

Zelfs de voorstelling, alsof de Koning bij zijn regeling alleen de consequentie trok uit het in 1798 ingenomen standpunt, is niet juist en wordt door de feiten weersproken. Ongetwijfeld heeft de Koning aan het beginsel vastgehouden, dat voortaan voor den staat alle Kerken gelijke rechten bezaten en is de vroegere Staatskerk niet meer in haar bevoorrechte positie hersteld. Van een Vorst, die zelf Roomsch was, was dit ook moeilijk te verwachten. Zelfs vatte hij het plan van de Nationale vergadering van 1789 om de kerkgebouwen en pastoriën onder de verschillende gezindheden te verdeelen, weer op, al was dit plan door de Constitutie van 1801 stopgezet, die verklaarde, dat elk kerkgenootschap nu onherroepelijk in het bezit zou blijven van wat het thans bezat. Maar ook daarbij was het minder een gevoel voor de rechtsgelijkheid der verschillende kerkgenootschappen, dat den Koning dreef, dan wel voorliefde voor de Kerk, waartoe hij zelf behoorde. Hij wilde aan de Roomsche Kerk een deel dezer kerkgebouwen en pastoriën teruggeven, en het is bekend hoe willekeurig hij daarbij zelfs te werk ging, waar hij op zijn reizen in Overijsel en Gelderland geheel eigenmachtig kerkgebouwen aan de Roomschen toewees.

Maar behalve op dit ééne punt gingen de besluiten van Koning Lodewijk vierkant in tegen het standpunt door de Nationale Vergadering ingenomen. Het doel van de Nationale Vergadering was, om elken officieelen band tusschen Staat en Kerk te verbreken en het beginsel van de scheiding van Staat en Kerk consequent door te voeren. Daarom werd het besluit genomen, dat alle betaling van predikantstractementen door de Overheid zou ophouden en werden de geestelijke goederen, waaruit deze tractementen ten deele betaald werden, tot nationaal eigendom verklaard en de inkomsten voor nationale doeleinden bestemd. Koning Lodewijk wilde daarentegen den band tusschen Staat en Kerk zoo nauwelijk mogelijk aanhalen, niet gelijk dit vroeger geschiedde door een bepaalde Kerk als heerschende Kerk te erkennen maar door alle Kerken te voorzien van tractementen, maar dan ook tegelijk alle Kerken onder staats-voogdij en staats-toezicht te stellen. Het bevorderen van den godsdienst heette nu een eminent staatsbelang, waaraan alle aandacht moest worden geschonken. Een ministerie van eeredienst werd ingesteld, Men wilde, ook door de subsidie, »de inzage en het beleid van het gouvernement in het kerkelijk bestuur nader verzekeren en versterken.« [1]) Zelfs kwam toen al het plan op, dat eerst door Koning Willem I is uitgevoerd, om een nieuwe organisatie voor de Hervormde Kerk door den Koning bekrachtigd in te voeren en werd daarvoor een Commissie aangewezen. Trouwens, de Constitutioneele wetten van 1806 bepaalden reeds, dat »het gezag van den Koning en de wet bepalen zou al hetgeen noodzakelijk werd geoordeeld betreffende de organisatie, de bescherming en de uitoefening van alle eeredienslen.« [2]) De eeredienst zou een tak van den staatsdienst worden. En er was geen beter en doeltreffender middel om de Kerken aan den Staat onderworpen te maken, dan door de finantieele koorde weer vast te maken. Een Kerk, die van haar predikantstractementen betreft, van den Staat afhankelijk is, is haar vrijheid kwijt.

Maar al was dit ongetwijfeld het hoofdmotief, dat den Koning dreef, toch mag daarbij niet vergeten worden, dat reeds onder het revolutionair bewind gebleken was, hoe de intrekking der predikantstractementen tot een steeds feller verzet van de Kerk aanleiding had gegeven. De voormaals heerschende Kerk, al was ze van hare eerepositie beroofd, was toch nog een te machtige factor in het volksleven, om met haar verzet geen rekening te houden. Zelfs een revolutionair bewind had dit niet gewaagd en daarom de uitvoering van zijn booze plannen tot confiscatie van de kerkelijke goederen en staking van de uitbetaling der tractementen van jaar tot jaar uitgesteld. En Koning Lodewijk, die met zijn ons opgedrongen gezag nog een plaats in het hart van ons volk veroveren moest en zeer goed begreep, hoe juist zijn Roomsch-zijn daarvoor een beletsel was, waagde nog veel minder te doen, wat zelfs een nationaal bewind niet had durven doorzetten. Zoo is het te verklaren, dat hij in Art. 1 van zijn Koninklijk besluit op den voorgrond stelde, dat de predikanten der Hervormde Kerk in het genot van de dusver hun uitgekeerde tractementen zouden blijven. Deze stellige en besliste verklaring diende natuurlijk niet alleen om aan de bezorgdheid der predikanten een einde te maken, maar ook om hen met het nieuwe bewind te verzoenen. De tegenstelling tusschen wat de Nationale vergadering besloten had en wat Koning Lodewijk voor hen deed, sprak daartoe te sterk. De Koning kon van de dankbaarheid en trouw der predikanten verzekerd zijn.

Dat Staatsbelang het hoofdmotief was van dit besluit, kan dus zonder aarzelen worden toegestemd. Zelfs werd daarop in de Koninklijke verklaring alle nadruk gelegd. Maar al werd niet uitdrukkelijk erkend, dat de uitbetaling dezer tractementen op een verkregen recht berustte, de wijze, waarop deze betaling geregeld werd, hield deze erkenning feitelijk in. Uit tweeërlei blijkt dat. Vooreerst uit de bevoorrechte positie, die de Hervormde predikanten ontvingen. Hun werden deze tractementen blijvend verzekerd, terwijl de geestelijken van andere kerken slechts een tractement zouden ontvangen, voorzoover de schatkist dit toeliet. En ten tweede doordat, waar nu de kerkelijke goederen, waaruit vroeger die tractementen betaald werden, naar 's Lands schatkist werden overgebracht, daartegenover aan 's Lands schatkist de verplichting werd opgelegd deze tractementen te betalen. Indien de bedoeling alleen was geweest, om voortaan uit het oogpunt van Staatsbelang alle dienaren van den godsdienst te salarieeren, dan zouden deze besluiten geen zin hebben gehad.

Dat nu de overbrenging van deze goederen uit de geestelijke kantoren naar 's Lands schatkist niet geschied is, zooals wel beweerd is, omdat deze goederen als bona vacantia beschouwd en daarom door den Staat geconfisqueerd werden, behoeft wel niet te worden aangetoond. In het Koninklijk Besluit is van een nationaalverklaring of confisqueering dezer goederen geen sprake. Er staat alleen, dat zij uit de geestelijke kantoren naar 's Lands schatkist zullen worden overgebracht. En in de ministerieele correspondentie wordt als motief alleen aangegeven, dat waar deze goederen vroeger plaatselijk of gewestelijk beheerd werden, nu, na 't wegvallen der provinciale souvereiniteit, het beheer ook door het nationale gouvernement behoorde te geschieden. Het zou dus alleen een verandering van *beheer* zijn, niet een confiscatie van deze goederen.

Maar al is dit de officieele voorstelling, die in het Koninklijk Besluit gegeven wordt, toch diende dit blijkbaar meer om de gemoederen gerust te stellen, dan dat de werkelijkheid hieraan beantwoordde. Zoolang deze goederen in de geestelijke kantoren, opzettelijk voor dit doel ingesteld, beheerd werden, vormden zij een apart fonds, onder een eigen beheer. Nu waren deze goederen, die vroeger in landerijen bestonden, reeds omgezet in effecten, schuldbewijzen ten laste van het land enz. En waar deze effecten door de geestelijke

[1]) Van Beuningen, *Delft* blz. 319.
[2]) Hoover, *Oude*
[3]) Van Beuningen
[4]) a. w. blz. 301, 3
[5]) a. w. blz. 19.
[6]) Van Beuningen

kantoren werden overgeleverd aan den Minister, werden ze door hem in handen gesteld van de Commissarissen van de kas voor amortisatie, d.w.z. voor schulddelging »comme étant la proprieté de cette caisse« d. w. z. als zijnde het eigendom van deze kas. [3])

Dat er dus niet alleen een verandering van beheer, maar ook een verandering in den eigendomstoestand heeft plaats gevonden, lijdt geen twijfel. De Minister beschouwde deze goederen als »de eigendommen van de kerkelijke en geestelijke kantoren" en stelde den Koning voor, dat nu de effecten »als een eigendom van het Rijk aan de amortisatiekas zouden worden toegevoegd«. [4]) Blijkbaar ging de Minister dus uit van de gedachte, dat deze goederen, die door de kerkelijke en geestelijke kantoren beheerd werden, d. w. z. door de lasthebbers van de Provinciën, ook het eigendom van de Provinciën waren geweest, zij het dan al met een bepaalde bestemming d.w.z. voor den dienst der Kerk, zooals Mr. Van Apeldoorn het terecht uitdrukt.) Doordat de gewestelijke souvereiniteit ophield en de provinciën in het Rijk waren opgesmolten, waren deze goederen van zelf het eigendom van het Rijk geworden en konden ze daarom ter vereenvoudiging van de administratie en tot ondersteuning van de amortisatiekas in deze kas worden overgebracht. Bezwaar hiertegen kon ook van de zijde der Kerken niet bestaan, wanneer de verplichting, die vroeger op de geestelijke kantoren rustte, nu op 's Lands schatkist overging, nl. om de predikantstractementen te betalen.

Maar al is de bedoeling dus niet geweest deze goederen als bona vacantia door de Staat te confisqueeren, toch is het gevolg van dezen maatregel wel geweest, dat deze goederen nu ophielden afzonderlijk te bestaan. Ze werden niet meer apart beheerd, maar in 's Lands schatkist gestort. En ze zijn daarin verdwenen. Zoo is dus in 1808 feitelijk geschied waartoe de Nationale vergadering in 1798 besloten had, nl. om deze goederen tot nationaal eigendom te verklaren. Alleen met dit onderscheid, dat waar de Nationale Vergadering deze goederen in een apart fonds wilde houden en de inkomsten wilde laten dienen voor nationale doeleinden, armenzorg en onderwijs, de goederen of effecten nu zijn overgebracht in de kas tot delging van 's Lands schulden en daartegenover aan de schatkist de verplichting is opgelegd om de predikantstractementen te betalen.

Nu kan het standpunt van den Minister, die dit voorstel aan den Koning deed, voor onze rechtsbeschouwing niet het uitgangspunt wezen. Beheer en eigendom zijn hier verward. Omdat de Overheid deze goederen tijdens de Republiek beheerde, waren zij nog geen Overheidseigendom, evenmin als het goed van een pupil het eigendom is van den voogd. Hetzij men deze goederen als eigendommen der Kerk beschouwt, hetzij als stichtingen ten bate van de Kerk, in beide gevallen had de Overheid niet het recht, deze goederen, waarover zij alleen het beheer voerde, in 's Lands schatkist te storten. Er heeft dus wel degelijk in 1808 een berooving van de Kerk plaats gevonden.

Maar, en daarop dient wel gelet te worden, de overbrenging dezer goederen naar 's Lands schatkist had niet ten doel om de Kerken van haar inkomsten te berooven, zooals de Nationale Vergadering wilde. Integendeel, deze inkomsten werden juist aan de predikanten verzekerd. Het kapitaal verdween, maar de rentelast bleef. Daarom heeft men tegen dit besluit van den Koning zich niet verzet. Want de rente, die de Staat uitkeerde, was veel grooter dan het kapitaal zelf zou hebben opgebracht. Het geheele bedrag, dat uit de geestelijke kantoren in 's Lands Schatkist overging, bedroeg in ronde cijfers niet meer dan vijf en een half millioen. [6]) En wat de Staat toen aan de Gereformeerde predikanten als tractementen uitbetaalde, was jaarlijks acht honderdduizend gulden. Indien de Staat met de betaling der tractementen had opgehouden en in stee daarvan de goederen der geestelijke kantoren aan de Kerken had teruggegeven, dan zouden de Kerken geen winst, maar verlies hebben gehad. Zelfs tegen een rente van 5 pCt. zou de opbrengst van dit kapitaal niet meer dan f 275.000 zijn geweest.

H. H. K.

[1]) Van Beuningen, *Het Geestelijk Kantoor van Delft* blz. 319.
[2]) Hooyer, *Oude Kerkenordeninge*, blz. 489.
[3]) Van Beuningen, a. w. blz. 310.
[4]) a. w. blz. 301, 302.
[5]) a. w. blz. 19.
[6]) Van Beuningen, a. w. Bijlage 2.

Kootwijks Scholen

In hartelijken dank ontvangen lett. A. R. Harderwijk f 2.50.

Ds. J. H. Houtzagers, Voorzitter.
Arnhem, Velperweg 88.

Leestafel.

1. De bekeering van Dr. A. Capadose. J. H. Kok — 1920 — Kampen.

Met dit werkje zijn wij in de sfeer van den Reveil.

In de sfeer dier machtige Opwaking van het religieus gevoel, die, in Zwitserland in het begin der vorige eeuw ontstaan, straks door Fransche en Waalsche predikanten ook ten onzent kwam en hier, zooals A. Pierson het in zijn Ouderen Tijdgenooten schrijft, »zonen van één vader, maar van verschillende moeders saambracht.«

De Reveil, die, over de »kerkmuren« heen, de hand deed reiken aan wie, uit welke protestantsche kerken ook, tot verdieping van schuldgevoel en zondebewustzijn waren gekomen, maar met dit afzien van wat »verdeelde« en enkel zien op dat waarin men in »één was«, bij zijn veronachtzaming van de historische ontwikkeling van het Christendom, dan ook van meetaf onkerkelijk is geweest.

De Reveil, die, wijl het gevoelselement er zooveel sterker in was dan het denk-element, in zoover ook ondogmatisch was, dat het uit den rijken schat van de leer-stukken, om de »eenheid« maar niet te verstoren, aan een drietal dogma's meende genoeg te hebben en slechts voelde voor dat van de »Godheid van Christus," »Zijn verzoenend sterven«, en »de onfeilbaarheid der Schrift.«

* * *

Dan, niettegenstaande zijn te-vroeg willen grijpen van de »eenheid" en zijn kunstmatig pogen tot haar invoering, wat straks weer op verdeeldheid onder de vrienden uitliep; zijn, bij het verwaarloozen van een groot en goed deel der kerkelijke Belijdenis, bedenkelijke Orthodoxie, waardoor de Reveil zwak stond tegenover de onrechtzinnigheid, die niet naliet er die bedenkelijkheid aan te verwijten; en niettegenstaande zijn meer uitheemsch en aristocratisch, dan nationaal en democratisch karakter, is de Reveil, om het nu maar op zijn zachtst te zeggen, aan »kerkherstel« niet bepaald bevorderlijk is geweest. Doch in weerwil van dit alles gaat toch, zoo door hun verdiept schuldgevoel en zondebewustzijn als door, wat genoemd is, hun »soif des âmes", of dorst naar redding der zielen, nog steeds van de mannen en vrouwen van den Reveil een niet geringe bekoring uit op het christenhart.

* * *

Het »verslag« dat Dr. A. Capadose, in bovengenoemd werkje van 88 bladzijden, van zijn bekeering doet, vindt men er op p. 36—78, of strikt genomen, op p. 36—61, want op p. 61 leest men: »Ik zou hier het bericht mijner bekeering kunnen eindigen«. Feitelijk is het daar ook geëindigd; op p. 61—78 toch heeft hij het over zijn broer.

De bekeeringsgeschiedenis zelf vult dus niet meer dan 25 bladzijden.

Capadose beschreef haar, toen hij in 1837 te Clarens in Zwitserland woonde, op aandringen van zijn vrienden aldaar, en voor hen in het Fransch. Een dier vrienden, Prof. Petavel te Neuchatel, schreef er een Voorrede en een Naschrift bij en het Fransche werkje zag nog in 1837 te Neuchatel het licht.

Abraham Capadose, evenals Izak da Costa, Jood van geboorte, en te Leiden, waar hij Medicijnen gestudeerd had, met da Costa onder het gehoor van Bilderdijk gekomen, had, nadat hij te Amsterdam als Doct. med. gevestigd was, bij al meerder verdieping van zondegevoel en schuldbewustzijn, onder bange zielsworsteling in Jezus zijn Messias gevonden. Mèt da Costa en diens vrouw, werd hij den 20sten October van 1823, na belijdenis van het Christelijk Geloof, door Ds. Egeling te Leiden gedoopt. Dit alles en ook de zich in onheusche bejegeningen uitende smart zijner naaste, aan het Jodendom gehechte familie, wordt in: De Bekeering van Dr. A. Capadose die zich, wat teekent, Portugeesch Israeliet noemt, door hem zelf op de meest aangrijpende wijze beschreven. Aandoenlijk is inzonderheid wat hij vertelt van zijn broer, die, anders dan zijn overige familieleden, hoewel hij met zijn gevoelens langen tijd allerminst instemde, toch op zijn sterfbed hem beleed: »Ik geloof in Jezus Christus, mijn Zaligmaker«.

* * *

Bij wat ik zoo even noemde als een der kenmerken van den Reveil, zijn »soif des âmes" en daarbij zijn drang tot de bekeering ook der Joden of zooals het, mijns inziens min juist, in de taal van den Reveil heet, »de bekeering van Israël«, is het te verstaan, dat voor de mannen en vrouwen van den Reveil het boekje van Dr. Capadose evenzeer werd geprezen als gelezen.

In verschillende talen werd het dan ook al spoedig uit het Fransch overgezet.

De heer M. J. Chevallier, zoon van een der Waalsche predikanten te Amsterdam en, als zijn vader, zelf een man van den Reveil, gaf er reeds in 1838 een Hollandsche vertaling van, voor wier derden druk Dr. Capadose zelf een Voorrede schreef, gedateerd 's-Hage 1865.

Deze vertaling ligt thans in 6en druk voor mij. Zij bevat ook de Voorrede waarmede de heer Chevallier den eerstendruk voorzag. Teekenend ook daarin is: »De bekendmaking der bekeeringsgeschiedenis van een Israëliet is geheel iets anders dan dat iemand, in het Christendom opgevoed, ruchtbaar zou willen maken datgene, wat hij in zijn binnenste heeft ondervonden" (p. 6).

* * *

Ik kan de lezing van dit boekje aanbevelen.

Onder ons, Gereformeerden toch, wordt de zending onder de Joden meer dan vroeger, ook kerkelijk behartigd en aan haar kan de lezing en verspreiding van De bekeering van Dr. A Capadose ten goede komen.

Maar bovendien, wijl de Gereformeerde religie, als de meest zuivere, niet minder een zich richten van het voelend- dan van het denkend en willend- Ik op den God van het Woord, den Eenige en Waarachtige, eischt en het alzoo rechtzinnigheid in de leer en reinheid van wandel niet overschat tegenover diepte van zondegevoel en schuldbewustzijn, — kan, zoo noodig, tegen onderschatting van dit laatste, de lezing van de bekeering van Dr. A. Capadose, die in de sfeer van den Reveil brengt, deugd doen.

2. Mevrouw Adolf Hoffmann, Trouwen een geluk? Amsterdam, W. Ten Have voorheen Höveker's Boekhandel.

Dit boekje, uit het Duitsch vertaald, heeft als ondertitel: Ernstige vragen aan onze dochters.

Ik las dezer dagen in de *N. R. Ct.*, dat het katholieke Kamerlid Mr. J. B. Bomans in een vergadering van den bond van R.-K. Dienstplichtigen, het vrouwenkiesrecht, al verklaarde hij er voor het Katholicisme veel van te verwachten, »de laatste schakel in de keten van krankzinnigheden, die bij de Fransche revolutie begint", noemde. Wanneer de Christelijke vrouwen van deze haar verleende bevoegdheid ijverig gebruik zullen maken, verwacht ook ik daarvan niet alleen voor de Katholieke, maar voor al de Christelijke Staatspartijen ten onzent veel, tevens ben ik het wat de qualificatie der toekenning van dit recht betreft, met den heer Bomans roerend eens.

Ik schrijf dit omdat ik, nadat ik Trouwen een geluk? had gelezen, in de *N. R. Ct.*, de zooeven genoemde qualificatie die Mr. Bomans van vrouwenkiesrecht gaf, onder mijn oogen kreeg. Toen, denkend aan de zonderlinge theoriën, die, ook ten onzent omtrent het huwelijk in omloop zijn en waartegen dit boekje vlak ingaat, verbond zich daaraan bij mij onwillekeurig de gedachte, dat ook deze theoriën, zij het dan niet de laatste, dan toch »'n schakel zijn in de keten van krankzinnigheden, die bij de Fransche revolutie begin.!"

Nu weet ik ook wel, dat men met zulke onwillekeurige gedachten-verbindingen voorzichtig moet zijn. Maar op deze, na het hooren van een uitnemende preek uit Genesis 2 : 18—25 over »de Vrouw en Gods Scheppingsordinantie", mij nog eens bezinnende, kwam ik tot de zekerheid, dat ze niet mis is.

En wijl nu, zooals ik reeds zei, in haar boekje Mevrouw Adolf Hoffmann tegen de bedoelde theorieën omtrent het huwelijk vlak ingaat; wijl zij aan onze dochters er niet alleen ernstige vragen in stelt onder welke bedingen trouwen voor haar een geluk kan zijn; wijl zij er, met al de teerheid van een Christen-moeder, ook antwoorden achter zet, die niet alleen van rijpe levenservaring, maar ook van haar gebondenheid aan de Schrift getuigen, — zoo ondermeer, waar zij, op p. 20 onder die bedingen, op grond van II Cor. 6 : 14 »Trekt niet een ander juk aan met de ongeloovigen", in welk geval, zooals zij schrijft, »de schitterendste partij een zwaar juk is" (p. 21), ook als beding noemt: »slechts de hand te reiken aan een waar Christen, aan een kind van God", — is het om deze drieërlei reden, dat ik Trouwen een Geluk, als voorbehoedmiddel tegen »ongelukkig-getrouwd-zijn", ook voor onze dochters een op-de-hoogte-vanden-tijd geschreven boekje acht.

3. In het Mei-Nr. van Stemmen des Tijds: Reisindrukken uit Spanje door Dr. E. L. Smit; De Staat en de vrije Jeugdvorming door Mr. H. van Haeringen; een Novelle De blauwe kamer door J. v. H.; De arbeidersbeweging in Amerika door Dr. J. R. Slotemaker de Bruine en Letterkundig overzicht door J. C. van Dijk.

4. In dat van Christelijk Vrouwenleven: een Meditatie van Johanna Breevoort over Spreuken 31 : 24; Kroniek door A. D.; Het huis zonder dienstbode door A. v. H.—S. Over Schoonmaak en Mot schrijft A. M; over Onze Jongens . . . Onze Soldaten! A. v. H.—S. Mej. M. W. Maclaine Pont geeft er het slot van Uit het leven van een Arabische Prinses; Mej. H. S. S. Kuyper zet er in voort: Wat ik zag van de Vrouwenbeweging in Amerika. Van Mevr. J. M. Westerbrink—Wirtz is er een vers en A. v. H.—S. vertelt er van wat zij in Binnen- en Buitenlandsche Bladen en Brochures gelezen heeft.

G.

Uit de Pers.

De Ethischen komen de laatste jaren, althans in ons land, niet tot vaster en meer invloedrijke positie. Eer kan, zonder onderschatting van hun bedoelen, in het gemeen gezegd, dat ze aan invloed in onze Kerken dierven. Ook van Hervormde zijde begint men dit in te zien.

Zoo las men in het laatste nummer van de »Vrienden der Waarheid", of gelijk de officieele titel van het blad is, in *de Waarheidsvriend*, dit scherpe, maar alleszins juiste artikel:

Het valt niet te ontkennen, dat de invloed der ethischen in de laatste jaren aanmerkelijk in het midden van onze Herv. Kerk is verminderd.

De Gemeente wil over het algemeen de ethische prediking niet; noch in de steden, noch in de dorpen; waarvan, zooals de volksmond zegt, vooral de oorzaak is, dat de ethische predikanten over 't algemeen zoo'n „flauwe" preek geven; waarbij ook 't woord „water en melk" nog al eens gebruikt wordt.

Zoo is de ethische groep èn in de katheder èn op den kansel wel aan invloed afgenomen. Eertijds zoo oppermachtig, is zij nu bepaald zwak geworden. En het laat zich niet aanzien, dat er spoedig in deze voor de ethischen verbetering zal komen.

Toch wil men trachten weer wat vooruit te komen en daartoe is een Commissie gevormd, bestaande uit de h.h. J. Gouverneur, pred. te Zierikzee, P. J. Molenaar, pred. te 's Gravenhage, prof. H. Th. Obbink, hoogleeraar te Utrecht, C. J. van Paassen, pred. te Haarlem, prof. J. R. Slotemaker de Bruine, hoogleeraar te Utrecht en prof. A. J. de Sopper, hoogleeraar te Groningen, die trachten zal om de ethischen weer meer als één groep bij elkaar te krijgen.

De eerste vergadering daartoe is gehouden te Utrecht en volgens de courantenverslagen is deze bijeenkomst goed geslaagd, want er waren een 300-tal bezoekers en er is een vereeniging gesticht met een Statuut, terwijl de bovenstaande Commissie in haar geheel als bestuur is gekozen.

Ds. Van Paassen, pred. te Haarlem, heeft op de oprichtings-vergadering te Utrecht, welke door ± 300 personen werd bijgewoond. een inleidend woord gesproken en wel als volgt:

„Het is — zoo sprak de inleider — het is niet te doen om een ethische **partij** te formeeren of een ethische **richting** in te slaan of een **ethische theologie** te beoefenen. Geen partij, omdat het een partij altoos om succes te doen is. Geen richting omdat hij veeleer bedoelde het standpunt te kennen te geven vanwaar wij uitgaan, dan den kant waarheen wij willen gaan. Geen theologie, omdat er geen ethische theologie bestaat of z.i. ook maar bestaan kan.

De woorden: partij, richting, theologie zijn in samenvoeging met ethisch den spreker uit den booze. Hier passen alleen woorden als: zuurdesem, correctie, methode en bovenal beginsel. De vergadering moest dan ook — zoo hoopte hij — geen theologisch karakter dragen of in theologische discussies verloopen. Bedoeld was; de vraag onder de oogen te zien of het niet tijd werd een **vereeniging tot versterking van het ethisch beginsel** in het leven te roepen. Met dit ethisch beginsel werd het beginsel bedoeld waarvan dr. D. Chantepie de la Saussaye uitgegaan was en in aansluiting aan hem de hoogleeraren Iz. van Dijk (Groningen), J. H. Gunning Jr. (Amsterdam en Leiden), Chantepie de la Saussaye Jr. (Amsterdam en Leiden) en Valeton (Utrecht), om van later komenden te zwijgen.

De spreker heeft getracht dit ethisch beginsel van de la Saussaye Sr., die naar zijn oordeel gedaan heeft wat Heinrich Bullinger gedaan heeft tegenover het Scholasticisme in de reformatische theologie, te karakteriseeren. Hij heeft aangewezen waarom en in hoeverre de eerste mannen van het ethisch beginsel zich tegen rechtzinnigen zoowel als tegen vrijzinnigen hebben verzet. Zij wilden niet uitgaan van een begrip en hebben de theologie geplaatst op den bodem van **het persoonlijk geloof.**

Er is na het heengaan van de oudere garde veel veranderd, maar het ethisch beginsel is gebleven en, naar sprekers meening, had het beteekenis ook voor den tegenwoordigen dag. Maar zou het die beteekenis behouden en meer beteekenis krijgen, dan was het z.i. noodig, dat de voorstanders van het ethisch beginsel kwamen tot een zekere **organisatie**, in welk verband herinnerd werd aan het woord van Thorbecke: „Beginselen zonder organisatie zijn wegwijzers zonder weg". Hij meende dat 't noodig was dat de mannen en vrouwen van ethisch beginsel zich met elkander beraadden over de dingen die noodig waren voor kerk en volk. Natuurlijk wist hij wel, dat het uiterst moeilijk zou zijn geestverwanten te verzamelen en te vereenigen, **omdat er zooveel verschil van meening was.** Maar de Commissie waarvan hij deel uitmaakte, had een poging gewaagd om tot een vereeniging, die een zeer bijzonder karakter zou dragen, te komen. Met enkele voorbeelden uit de practijk werd het wenschelijke, zoo al niet noodzakelijke van zulk een vereeniging aangetoond. Een nieuwe **partijvorming** had men **niet** op het oog, Van eenigen dwang verwachtte men geen heil. Alleen met geestelijke wapenen moest worden gestreden. Om **stembussucces** was 't **niet** te doen. Volmaakt was spr. het eens met dr. De Vrijer, die in zijn onlangs verschenen »De Gereformeerd Ethischen" gezegd heeft, dat het onze taak is in de historisch gegeven groepen der kerken tegen de **doode orthodoxie** te strijden niet met boose woorden, maar door de betooning van de kracht van het Evangelie.

Er zou in het ontwerp-Statuut dat ter tafel gebracht werd, zoo weinig mogelijk gereglementeerd worden. Men zou af willen wachten wat onder Gods leiding uit de vereeniging, indien zij opgericht werd, groeien zou. Noodig was allereerst **de geestelijke opbouw der gemeente**, en hij boopte van harte dat al zijn geestverwanten, hetzij dan in hetzij dan buiten een eventueele vereeniging tot versterking van het ethisch beginsel, inzonderheid in de Ned. Herv. Kerk aan dien opbouw mede zouden werken."

Er is dan nu een nieuwe concentratie van de Ethischen en onder meer vaste leiding tot stand gekomen. Een geheele artikelenreeks voor die nieuwe concentratie werd in bespreking en ten slotte ook in stemming gebracht.

Men heeft nu af te wachten, wat er uit groeien zal.

Voor Kinderen.

AAN VRAGERS.

Oost-Indië. — Trippelmaat. — Meikersen. — Siegenbeek.

G. B. vraagt:

Hoe zijn wij Nederlanders, het eerst in aanraking gekomen met de Oost, waar wij thans zulke groote bezittingen hebben?

Wij moeten in ons antwoord beknopt zijn. Daarom slechts dit, 't welk echter, naar wij hopen, toch duidelijk genoeg zal wezen.

Sedert Filips II, Koning van Portugal geworden was, en den Hollanders niet dan bij oogluiking toegelaten had hunnen handel te Lissabon te drijven, hadden zij hun zinnen gescherpt op de vaart naar Oost-Indië, waarvan de Portugeezen schier een eeuw ongestoorde bezitters waren geweest.

Ontelbare zwarigheden schenen deze onderneming af te raden, totdat Cornelis Houtman, die zich in Portugal opgehouden had om de geheimen van den Indischen handel machtig te worden, zich aanbood. Hij was de eerste, die uit het Vaderland vertrok om voorbij de kaap de Goede Hoop te zeilen en verder in de Indische gewesten het geluk te beproeven. Hij zeilde in het jaar 1595 met vier schepen uit, hem te dien einde door een maatschappij van kooplieden toegevoegd.

Dat voorbeeld werd welhaast door vele anderen gevolgd, en schoon hij, na een reis van ruim twee jaren, zonder eenig voordeel behaald te hebben, terug was gekomen, werd evenwel niemand hierdoor afgeschrikt. De maatschappij, die hèm had uitgerust, vereenigde zich in het jaar 1598 met eene andere van geen minder aanzien, en zond Jakob van Neck met acht schepen op een anderen tocht, dien hij met veel gelukkiger uitslag volbracht.

Een onzer lezers wenscht te weten wat men verstaat door *trippelmaat*.

Door trippelmaat verstaat men een bizondere soort van dichtmaat, die weinig voorkomt, en bij het lezen der verzen doet denken aan den trippelgang van vlugge voeten. Veelal zijn de regels zoo gesteld dat twee of driemaal dezelfde rijmklanken voorkomen in elken regel. Elke »voet" bestaat dan uit *drie* lettergrepen waarvan de middelste den nadruk heeft, b.v.

Wat *tronen* en *kronen* ook *loonen*, 't is stot

Het best zal zijn een voorbeeld te geven. Het hier volgende is van den dichter Arntzenius uit de vorige eeuw.

Het boosje.

Lief roosje! wiens bloosje een poosje maar staat;
Dat, geurig en kleurig, zoo schielijk vergaat;
Dat, bloeiend en groeiend, al stoeiend geplukt,
Het jeugdige, vreugdige meisje verrukt!
Het glimmen der kimmen en 't klimmen der zon
Uw schoonheid ten toon spreidt, zoo fraai
het maar kon.
Bij 't dalen dier stralen uw pralen heeft uit:
Uw knopjes, uw topjes zijn de aarde ten buit.
De winden ontbinden, verslinden uwe eer;
Door d'avond gehavend, verwelkt ge reeds weêr.

Zoo spoeien, na 't bloeien en 't groeien der jeugd,
De stonden, verbonden aan wereldsche vreugd.

Het leven, ons even gegeven, gaat voort,
Door stormen en wormen van droefheid gestoord.
Uw zaden en bladen, der maden ten prooi,
Versterven en derven ook spoedig hun tooi.

Geen muren verduren der uren geweld;
Ook vorsten bezwijken,
Hoe trotschlijk zij prijken,
In spijt hunner wachten,
Voor 't woên en de krachten
Des tijds, die de roos en den eikenboom velt.

Als dit versje nu *overluid* gelezen wordt zal onze lezer zelf wel gevoelen wat trippelmaat is.

Nu Mei weer in 't land is, vraagt »een bejaard lezer" hoe men toch van *Meikersen* kan spreken. Hij heeft nooit kersen in de vrije natuur bij ons in Mei zien rijpen. De kersen komen gewoonlijk tegen het eind van Juni en verder in Juli. Waarom dan »Meikersen".

Onze lezer heeft gelijk als hij zegt, dat Mei niet de Kersenmaand is, die komt later. Er is dan ook reeds vaak over getwist van waar »meikersen" komt. 't Is misschien goed den gissing mee te deelen die heel goed juist kan zijn Daarbij komt, dat ik dusver geen betere verklaring weet, en dat zij mij in der tijd is meegedeeld door den heer *E. Gerdes*, den bekenden schrijver. Hij was mijn voorganger aan *de Heraut*; ik volgde hem op. Dat was in 1880 en zal dus dit jaar juist 40 jaar geleden zijn.

De heer Gerdes uitte de meening dat »Meikersen" eigenlijk is *Maaikersen* (*Maay* en *Mei* werden oudtijds veel verwisseld). 't Zou dus zien op kersen als welkome verfrissching in den heeten maaitijd.

Volkomen voldoet deze uitlegging niet. Maar wie geeft een betere?

Een jonge lezer vraagt ten slotte:

In het vers »De Torenwachter" komen o.a. deze vier regels voor:

»Dit hoorde een dienaar van 't gerecht,
Die zich een koppel blauwe dagen
Op Siegenbeek had toegelegd,
En 't wangeluid niet kon verdragen".

Wat wordt hier bedoeld vraagt hij.

Bekend is onder ons het gezegde: »Een blauwe Maandag", wat beteekent een heel korten tijd b.v. »Hij is er maar een blauwen Maandag geweest". Zoo ook hier in den tweeden regel. — »Een koppel" is hier: eenige.

Wat Siegenbeek betreft, tot in het begin der vorige eeuw had men voor onze taal geen vaste spelling. Toen voerde de regeering die in, en droeg de vaststelling van de spelling enz. op aan twee taalgeleerden, Siegenbeek en Weyland, die boeken en voorschriften gaven waaruit men de spelling kon kennen. Voortaan mocht in stukken van de regeering uitgaande, bij examens enz. geen andere spelling gebruikt worden, zoodat de spelling bovengenoemd weldra algemeen werd, al waren er ook die er zich niet naar voegden o.a. Bilderdijk.

De verzregels willen dus zeggen, dat de gerechtsdienaar een heel korten tijd getracht had uit het taalboek van Siegenbeek te weten te komen hoe het stond met het geslacht van het woord *klok*.

Hiermee zal het wel duidelijk zijn.

Hoogenbirk.

Officieele Berichten.

De classis Zwolle heeft in hare vergadering, gehouden 6 Mei 1920, den Eerw. heer H. A. Wiersinga, praeparatoir onderzocht en met algemeene stemmen beroepbaar verklaard in de Geref. Kerken.

Namens de classis,
H. H. Schoemaker, scriba.

De Kerkeraad der Geref. Kerk van Zwolle deelt, in opdracht van de Classis Zwolle, aan de verschillende Classen en Kerken en deputaten in de provincie mee, dat de Partic. Synode van Overijsel zal saamkomen den 9en Juni e.k. in de Plantage Kerk te Zwolle te 9¼ uur.

Hij verzoekt alle stukken voor die Synode, punten voor 't agendum, opgave van de namen der afgevaardigden (met adres) vóór 22 Mei a.s. te mogen ontvangen aan het adres van den eerstondergeteekende

Namens den Kerkeraad voorn.
De Commissie ad hoc
Ds. H. A. Munnik Jr. Terpelwijkpark 10
Jac. Bosch
B. Dijkstra.
Zwolle, 11 Mei 1920.

Deputaten van de Gereformeerde kerken voor de correspondentie met de H. Overheid brengen ter kennis van de kerken:

dat bij schrijven van 26 April l.l. bericht is ingekomen van Z.Ex. den Minister van Justitie, dat de Gereformeerde kerk van Stadskanaal-Pekelderweg, provincie Groningen, thans geconstitueerd is als: »de Gereformeerde kerk te Stadskanaal-Pekelderweg".

Op de lijst van de Gereformeerde kerken is deze kerk geplaatst onder No. 930.

Namens Deputaten voornoemd,
H. Bouwman, secretaris.

Kampen, 3 Mei 1920.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons:

Het vraagstuk van de revisie onzer liturgische geschriften en de aanvulling van onze belijdenisschriften zal op de a.s., Generale Synode ter tafel worden gebracht.

De Classe Amsterdam vraagt: »om, met algeheele en ongewijzigde handhaving van de Drie Formulieren van Eenigheid van de Gereformeerde Kerken, de noodige stappen te doen, die zullen leiden tot nadere formuleering van hetgeen de Gereformeerde Kerken in Nederland tegenover opgekomen dwalingen, zeer bepaald ook tegenover de Ethische Richting, naar den Woorde Gods belijden".

Ouderen van dagen vooral zullen deze voorstellen met dankbaarheid toejuichen. De dwalingen ook der Ethische richting zijn niet nu pas aan de orde. Reeds in 1879 schreef Dr. A. Kuyper »dat de positie waarin de Gereformeerde Kerk zich thans tegenover de dwaling bevindt, dermate van 1618 verschilt, dat er meer in onze belijdenis dient beleden dan destijds, en dat ook de uitdrukkingsmanier en betoogwijs van het toen reeds beledene door herziening verhelderd kan en versterkt". (Revisie van de Revisielegende pag. 41.)

De dwaling door Dr. Kuyper bedoeld, kwam zijns inziens door de orthodoxie die »van den kansel geïmporteerd is uit anti-Calvinistische, meest Duitsche academieën".

En om het doel te bereiken moest naar tweeërlei gestreefd worden: *a.* naar een juiste kennis van de materieele en formeele bedoelingen der wettige Gereformeerden Synoden, die van 1618/9 ingesloten; en *b.* naar de wederoprichting van een nieuwe geestelijke Synode".

Gode zij dank, »de geestelijke Synode, staande op de schouders van de Dordtsche vaderen, door den Heiligen Geest bekwaamd en gemachtigd, om over den Gereformeerden naam te beslissen", kan door de Kerken worden saamgesteld, en dank zij de beoefening der Godgeleerdheid aan de school der Kerken en aan de Vrije Universiteit kan ook aan de in *A* gestelde voorwaarden worden voldaan.

Door ieder die verlangt om de waarheid die naar de Godzaligheid is, te kennen, te verhelderen en te versterken, zal met groote belangstelling naar den arbeid der aanstaande Synode worden uitgezien.

Vooral zij die den strijd voor de waarheid in de laatste veertig jaren hebben meegemaakt.

Zeker, ook door de Ethisch-Gereformeerden of de Gereformeerd-Ethischen die met Dr. De Vrijer niet op negaties willen wijzen, maar het »positieve rijke Evangelie willen uitdragen opdat . . . van ons Christenen meerdere geestdrift uitga voor het eeuwige Koninkrijk Gods".

Zooals Dr. Kuyper het zegt is, het ons Gereformeerden wel wat duidelijker.

»'t Is om Gods heil'ge ordinantien
In huis en Kerk, in school en Staat,
Ten spijt van 's werelds remonstrantien
Weer vast te zetten, 't volk ten baat".

Er zijn Gereformeerden die de ethische richting wel willen beoordeelen naar hare beste vertegenwoordigers.

Met Dr. De Vrijer zou bijv. wel samenwerking kunnen gezocht worden. De Vrije Universiteit zal de medewerking dezer broederen niet versmaden. Tot nog toe heeft deze inrichting niet veel steun gehad van de Ethischen. Ook niet van de voormannen. Dr. De Vrijer vraagt: »kan zuivere vroomheid gepaard gaan met een geheel verkeerd beginsel?"

Dr. De Vrijer heeft schijnbaar geen kennis genomen van enkele geschriften van Dr. A. Kuyper. Heeft Dr. De Vrijer »Strikt genomen" gelezen, en »Revisie van de revisielegende"?

Een paar citaten volgen hier.

»Als gij niet waart opgetreden, zouden wij de partij van Groen geheel in onze macht hebben gehad, maar door U richt ze zich weer op; gij bezielt ze met nieuw leven".

Aldus sprak Dr. Chantepie de la Saussaye.

Dr. De Vrijer weet niet of is vergeten dat de »nachtschool" aan »de Klomp" met een klomp werd »afgetrapt".

Dr. J. H. Gunning schreef in 1905:

»Wij kunnen de Vrije Universiteit eeren in de belangrijke wetenschappelijke en zedelijke krachten door haar oprichting en instandhouding vertegenwoordigd. Maar haar den begeerden effectus civilis toe te staan, zou insluiten de erkenning, dat wij feitelijk de openbaring Gods,